

Коваленко Олена Валеріївна

*доктор економічних наук, професор,
Заслужений економіст України,
професор кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів,
Інженерний навчально-науковий інститут імені Ю.М. Потебні
Запорізького національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6802-7213>*

Стоєв Володимир Леонідович

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів,
Інженерний навчально-науковий інститут імені Ю.М. Потебні
Запорізького національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4933-2992>*

Попова Алла Олександрівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів,
Інженерний навчально-науковий інститут імені Ю.М. Потебні
Запорізького національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6369-2954>*

ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ: ФІСКАЛЬНА СКЛАДОВА

В статті розглянуто та узагальнено існуючі підходи до визначення поняття оптимізації оподаткування підприємств, оптимальної податкової системи, запропоновано засади дослідження впливу податків на фінансово-економічний стан підприємства та підвищення інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств. Визначено, що оптимізація податкової системи полягає не у коригуванні та зміні загальної податкової ставки, а у гармонізації структури податкової системи з метою створення засад для покращення фінансово-економічного стану та інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства. Розглянуто основні показники фінансово-економічного стану та інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства, які перебувають під впливом податкового навантаження. Узагальнено підходи до аналізу впливу оподаткування на фінансово-економічний стан та інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства на основі даних управлінського обліку щодо доходів та витрат підприємства.

Ключові слова: інвестиції, інновації, інноваційно-інвестиційний потенціал, оптимізація оподаткування, фінансово-економічний стан, показники фінансово-економічного стану.

Olena Kovalenko

*Doctor of Sciences (Economics), Professor,
Professor at the Department of Information Economics, Entrepreneurship and Finance,
Yuriy Potebnia Engineering Educational and Scientific Institute
of the Zaporizhzhia National University*

Volodymyr Stoiev

*Candidate of Sciences (Economics), Docent,
Associate Professor at the Department of Information Economics, Entrepreneurship and Finance,
Yuriy Potebnia Engineering Educational and Scientific Institute
of the Zaporizhzhia National University*

Alla Popova

*Candidate of Sciences (Economics), Docent,
Associate Professor at the Department of Information Economics, Entrepreneurship and Finance,
Yuriy Potebnia Engineering Educational and Scientific Institute
of the Zaporizhzhia National University*

INCREASING OF THE INNOVATION AND INVESTMENT POTENTIAL OF ENTERPRISES: FISCAL COMPONENT

The article reviews and summarizes existing approaches to defining the concept of optimizing enterprise taxation, the optimal tax system, and proposes principles for studying the impact of taxes on the financial and economic status of an enterprise and increasing the innovation and investment potential of enterprises. It has been established that the financial and economic status and innovation and investment potential of an enterprise are significantly influenced by taxation. Approaches to determining optimal tax rates are considered. It has been determined that optimizing the tax system does not consist in adjusting and changing the general tax rate, but in harmonizing the structure of the tax system in order to create the foundations for improving the financial and economic status and innovation and investment potential of the enterprise. The optimal tax system should be defined as a system that simultaneously provides the necessary level of budget revenues and provides opportunities and incentives for the development of the state economy, provides opportunities and stimulates the increase in the innovation and investment potential of enterprises. The concept of "taxation optimization" from this macroeconomic point of view should be defined as a set of actions and measures aimed at achieving an optimal state of the taxation system and the state economy at the macro and micro levels. The main indicators of the financial and economic condition and innovation and investment potential of the enterprise, which are under the influence of the tax burden, are considered. Approaches to the analysis of the impact of taxation on the financial and economic condition and innovation and investment potential of the enterprise are summarized based on management accounting data on the income and expenses of the enterprise. It is determined that statistical and financial data of enterprises, structured in an appropriate manner, provide sufficient information for conducting research on the impact of taxation on the financial and economic condition and innovation and investment potential of the enterprise. The generalizations of concepts, approaches, systems of indicators and ways presented in this article can be the basis for further thorough analysis of the impact of various types of taxes on the financial and economic condition and potential of enterprises and identification of ways to optimize taxation in order to improve the financial and economic condition of enterprises and increase the innovation and investment potential of enterprises.

Keywords: investments, innovations, innovation and investment potential, taxation optimization, financial and economic condition, indicators of financial and economic condition.

Постановка проблеми. Система оподаткування відіграє в ринковій економіці дуже важливу роль. Економічний розвиток економіки можливий лише за умов гармонійного поєднання потреб держави у наповненні бюджетів з одного боку та фінансово-економічних потребностей підприємств та надання підприємствам умов для подальшого розвитку – з іншого боку. Особливої актуальності дослідження у напрямі підвищення інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств набувають сьогодні, коли перед країною стоять кардинальні виклики сучасності, виклики щодо необхідності стрімкої перебудови економіки та повоєнного відновлення. Чинна в Україні податкова система має, як і більшість податкових систем, в основному, фінанське спрямування, але ця функція не повинна переважати над функціями регулювання та стимулювання ділової активності на рівні підприємств. Але саме сталий фінансово-економічний стан підприємства, як основного елемента економіки України, який створює як внутрішній продукт, так і забезпечує податкові надходження до бюджету, заробітну плату населення тощо, є запорукою стабільності та розвитку економіки України. Тому оптимізація оподаткування підприємств з метою підвищення інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств, особливо промислових підприємств, є найнагальнішою проблемою сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки в Україні були проведені дослідження щодо оптимізації загальної системи оподаткування та відносин щодо розподілу податків, міжбюджетних відносин, щодо визначення оптимального загального податкового навантаження, дослідження загального впливу податків на підпри-

ємства. Так, загальні питання податкового менеджменту узагальнювалися О. Зайцевим [1], проблемам застосування податкових пільг присвячувались дослідження Т. Кер'язової [2], питання оптимізації та мінімізації податків в системі фінансового управління суб'єктів господарювання досліджували В. Кміть та О. Дзюрій [3], порівняльний аналіз методик визначення податкового навантаження та шляхи їх удосконалення досліджувалися М. Новіковим [4] та іншими вченими.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, докорінні зміни, які відбулися в Україні останнім часом обумовлюють необхідність дослідження та переосмислення базових основ та впливу оподаткування на інвестиційно-інноваційний потенціал підприємств.

Переважає більшість проведених досліджень не зачіпає питань впливу податків на фінансово-економічний стан підприємств на рівні безпосередньо підприємства-платника податків, а саме фінансово-економічний стан підприємств є основою загального економічного стану та економічного потенціалу України, тому проведення та розвиток досліджень щодо впливу оподаткування на фінансово-економічний стан конкретного підприємства, характеристик та закономірностей цього впливу є одним з найважливіших завдань сьогодення.

Мета статті: метою цієї роботи є узагальнення поняття оптимізації оподаткування, оптимальної податкової системи, визначення сукупності показників, достатніх для характеристики фінансово-економічного стану підприємства з точки зору сучасних завдань економіки України, визначити та запропонувати засади детального дослідження впливу податків на фінансово-економічний стан підприємства

з метою підвищення інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств.

В наукових працях оптимізація оподаткування перш за все розглядається з позиції зміни ставок, об'єкта та бази оподаткування.

Дослідження щодо визначення оптимальних ставок податків найчастіше будуються через визначення оптимальної загальної ставки податків через криву Лаффера, яка є однією з визнаних моделей, яка на якісному рівні дозволяє зрозуміти взаємозалежність між величиною встановленої сукупної податкової ставки та обсягом податкових надходжень. Суть її полягає в тому, що при поступовому збільшенні податкової ставки від нуля сума податкових надходжень спочатку зростає, досягає максимуму, а при подальшому збільшенні сукупної податкової ставки – поступово зменшується.

В загальному випадку ця крива математично описується рівнянням:

$$F(x) = \lambda x^{\alpha} \cdot (1 - x)^{\beta}, \quad (1)$$

де λ, α, β – коефіцієнти, які задають форму кривої, x – сукупна податкова ставка, $F(x)$ – обсяг бюджетних податкових надходжень.

Проведені дослідження показали, що значення оптимальної сукупної податкової ставки x_0 , за якої досягається максимум кривої бюджетних надходжень (1), визначається рівнянням:

$$x_0 = \frac{\alpha}{\beta}, \quad (2)$$

Критерій оптимальності податкової системи, при цьому, ще на початку 2000-років, вітчизняні вчені, наприклад, С. Лондар формулював так [5]: податкова система є оптимальною, якщо сукупна номінальна податкова ставка x_0 , якою характеризуються взаємовідносини податкової системи із економічним середовищем, рівна податковій ставці x_0 максимуму кривої бюджетних надходжень. В протилежному випадку ці взаємовідносини характеризуються слабким ($x < x_0$), або надмірним ($x > x_0$) податковим навантаженням на економічне середовище. Шляхом оптимізації оподаткування С. Лондар вважає розробку комплексу правових, економічних та фінансових заходів, які б зробили різницю $x - x_0$ мінімальною.

Слід зазначити, що в Україні, обсяг податків та обов'язкових платежів, які фактично збираються в країні, приблизно відповідає середньому рівню розвинутих країн, а відносно деяких є навіть нижчим.

Логічним виводом з вищенаведеного в рамках цього підходу оптимізація податкової системи полягає не у коригуванні та зміні загальної податкової ставки, а у гармонізації структури податкової системи. Популярності в останній час набула концепція надлишкового навантаження. Концепція надлишкового податкового навантаження – вихідний засновок теорії оптимального оподаткування. Її основна передумова – ринкова система досконалої конкуренції з оптимальним (за Парето) розподілом ресурсів. У цій системі за допомогою податків фінансуються

лише суспільні блага. Згідно теорії оптимального оподаткування види і форми податків повинні дозволяти покривати існуючі фінансові потреби держави з мінімальними втратами народногосподарської ефективності, тобто з мінімально можливим додатковим податковим навантаженням. При цьому загальна ефективність народного господарства включає до себе ефективність не тільки виробництва – тобто мінімізацію витрат виробництва, але й для споживачів – максимізацію задоволення їх потреб [6]. Концепція надлишкового податкового навантаження привела до формування принципу «нейтральності оподаткування», що передбачає рівні умови оподаткування для всіх галузей та підприємств. Нейтральність у часі означає помірне оподаткування високих доходів (прибутку підприємств і особистих доходів громадян), які використовуються для інвестицій. Податкова система не повинна створювати анти стимули у населення до праці та заощаджень, а у підприємств – до інвестицій [6].

Отже, узагальнимо все наведене вище. Безсумнівно, оптимальна податкова система має бути визначена як система, яка одночасно забезпечує необхідний рівень бюджетних надходжень та надає можливості та стимули для розвитку економіки держави, надає можливості та стимулює підвищення інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств. Поняття «оптимізація оподаткування» з цією макроекономічної точки зору має бути визначене як комплекс дій та заходів, спрямованих на досягнення системи оподаткування та економіки держави на макро- та мікрорівнях оптимального стану.

В сучасних умовах України з точки зору макро-рівня головним завданням оптимізації оподаткування повинне бути зниження реального податкового навантаження на реальних платників податків до рівня розвинутих країн, а враховуючи необхідність забезпечення прискореного інноваційного оновлення підприємств України – до рівня, нижчого за рівень розвинутих країн.

Кількість наукових досліджень щодо оптимізації оподаткування на рівні економіки підприємства є значно меншою.

В літературі, спрямованій на вирішення практичних питань діяльності підприємств, поняття «оптимізація оподаткування» використовується з позиції мінімізації та оптимальної сплати податків в рамках існуючої системи оподаткування, встановлених податків, їх розмірів та порядку їх сплати. З точки зору підприємства – податки, це один з видів обов'язкових витрат, який, на відміну від більшості інших видів витрат підприємств, не призводить безпосередньо до отримання підприємством доходу. Тому, цих витрат, по можливості треба уникати, а якщо це не можливо, то нести підприємство ці витрати повинне у як найменшому розмірі, та як можна пізніше. Повністю уникнути витрат по сплаті податків неможливо, тому що це не дозво-

ляє законодавство (в ідеальному випадку несплату податків також не повинна дозволяти громадська позиція та податкова культура платників податків). Отже «оптимізація оподаткування» з точки зору економіки підприємства – це мінімізація в рамках дозволених законодавством норм сум витрат підприємства на сплату податків та мінімізація негативного впливу цих витрат на фінансово-економічний стан підприємства.

Саме на засадах детального дослідження впливу податків на підвищення інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств пропонується зосередити увагу далі в цій статті. Перед цим треба визначити, що саме треба включити в коло показників фінансово-економічного стану підприємства, які характеризують інноваційно-інвестиційний потенціал

підприємств, його фінансово-економічний стан. Як здається, фінансово-економічний стан підприємства в цих дослідженнях не повинен замикатися фінансовими показниками підприємства на якісь дати та їх порівнянням. Фінансово-економічний стан в цих дослідженнях повинен розглядатися і з точки зору існуючого фінансового стану підприємства і з точки зору оцінки потенціалу майбутнього розвитку підприємства і з точки зору економічного та соціального значення підприємства для регіону та держави.

Виходячи з показників, які звичайно використовуються в наукових дослідженнях, досить точно та лаконічно характеризувати загальний фінансовий, соціально-економічний стан та потенціал розвитку підприємства можуть показники [7; 8], представлені в таблицях 1-3.

Таблиця 1

Базові показники оцінки загального фінансового стану та потенціалу підприємства

Показники	Базові підходи для розрахунку	Нормативні значення
1	2	3
1. Показники майнового стану		
1.1. Коефіцієнт оновлення основних засобів	Введення основних засобів у звітному періоді / Первісна вартість основних засобів на кінець звітного періоду	Збільшення
2. Показники ліквідності		
2.1. Коефіцієнт покриття	Оборотні засоби / Поточні зобов'язання	> 1
2.2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Оборотні засоби – Запаси)/Поточні зобов'язання	0,6-0,8
2.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	(Поточні фінансові інвестиції+грошові кошти та їх еквіваленти)/Поточні зобов'язання	> 0 (збільшення)
2.4. Чистий оборотний капітал (гр.од)	Оборотні засоби – Поточні зобов'язання	> 0 (збільшення)
3. Показники фінансової стійкості		
3.1. Коефіцієнт бюджетної автономії	Власний капітал/Активи	> 0,5
3.2. Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами	(Оборотні засоби – Поточні зобов'язання)/Поточні зобов'язання	> 0,1
3.3. Коефіцієнт маневреності капіталу	(Оборотні засоби – Поточні зобов'язання)/Власний капітал	Збільшення
4. Показники ділової активності		
4.1. Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід від реалізації продукції / (Активи на початок звітного періоду = Активи на кінець звітного періоду) / 2	Збільшення
4.2. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Чистий дохід від реалізації/(Кредиторська заборгованість на початок звітного періоду+Кредиторська заборгованість на кінець звітного періоду)/2	Збільшення
4.3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чистий дохід від реалізації/(Дебіторська заборгованість на початок звітного періоду + Дебіторська заборгованість на кінець звітного періоду)/2	Збільшення
4.4. Період погашення дебіторської заборгованості (дні)	365/Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Зменшення
4.5. Період погашення кредиторської заборгованості (дні)	365/Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Зменшення
4.6. Коефіцієнт оборотності запасів	Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг)/(Запаси на початок звітного періоду + Запаси на кінець звітного періоду)/2	Збільшення

Продовження Таблиці 1

1	2	3
4.7. Коефіцієнт оборотності основних фондів (фондовіддача)	Чистий дохід від реалізації продукції / Первісна вартість основних засобів на початок звітного періоду + Первісна вартість основних фондів на кінець звітного періоду) / 2	Збільшення
4.8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чистий дохід від реалізації продукції / (Власний капітал на початок звітного періоду + Власний капітал на кінець звітного періоду) / 2	Збільшення
5. Показники рентабельності		
5.1. Коефіцієнт рентабельності активів	Чистий прибуток / (Активи на початок звітного періоду + Активи на кінець звітного періоду)/2	> 0 (збільшення)
5.2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Чистий прибуток / Власний капітал на початок звітного періоду + Власний капітал на кінець звітного періоду) / 2	> 0 (збільшення)
5.3. Коефіцієнт рентабельності реалізації	Чистий прибуток / Чистий дохід від реалізації продукції	> 0 (збільшення)
5.4. Коефіцієнт рентабельності виробництва продукції	Чистий прибуток / Собівартість реалізації продукції	> 0 (збільшення)
6. Соціальні показники		
6.1. Чисельність працівників	Статистичні дані підприємства	Зростання, та відносність до загально державних показників
6.2. Витрати на оплату праці	Статистичні дані підприємства	
6.3. Витрати на утримання соціальної інфраструктури	Статистичні дані підприємства	

Вплив податків на наведені вище показники буде обумовлюватися такими характеристиками податків, як їх ставка, джерело сплати, об'єкт оподаткування та порядок стягнення. Податки в залежності від їх джерел та бази оподаткування будуть займати наступні позиції в загальноприйнятій в Україні та за кордоном структурі показників фінансових результатів суб'єктів господарювання. За базу при цьому можна взяти встановлену національними стандартами бухгалтерського обліку форму Звіту про фінансові результати.

Подальший аналіз впливу податків на фінансово-економічний стан та інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства повинен провадитися з точки зору підходів, які є загальновизнаними для оцінки та прийняття рішень щодо економічної діяльності підприємства та визначення стратегії діяльності підприємства, тобто з точки зору управлінського обліку.

Оскільки, як ми вже визначили вище, з точки зору економіки підприємства податки є витратами, то для аналізу впливу на фінансово-економічний стан підприємства різних видів податків, вони повинні бути, перш за все, класифіковані в системі класифікації витрат, яка застосовується для аналізу впливу на показники діяльності підприємства різних видів витрат [9].

I. Класифікація витрат за напрямом оцінки запасів та визначення фінансового результату.

1. Вичерпані витрати, невичерпані витрати та збитки. Тобто чи є витрати (в нашому випадку – податки) витратами, здійсненими для отримання доходу звітного періоду, доходу май-

бутніх періодів, або взагалі не пов'язані з отриманням доходів, тобто є збитками. Вище ми говорили, що податки безпосередньо не слугують отриманню доходу. Але без сплати відповідних податків підприємство не може вести свою діяльність згідно законодавства. Податки супроводжують ведення діяльності підприємства. Тому податки теж повинні розподілятися між вичерпаними витратами, невичерпаними витратами та збитками виходячи з того, чи була обов'язкова сплата (або нарахування) податку здійснена у зв'язку з поточними або майбутніми потребами підприємства або збитками.

2. Витрати на продукцію та витрати періоду. До витрат на продукцію повинні бути віднесені ті види податків (за винятком ПДВ), які пов'язані з виробництвом або придбанням товарів для реалізації (наприклад, платежі, пов'язані з придбанням та використанням природних ресурсів, мито і т.і.). До витрат періоду слід віднести ті податки, які пов'язані з управлінням підприємством, маркетингом, дослідженнями тощо.

3. Прямі та непрямі витрати. Тобто податки, які сплачуються за рахунок собівартості виробництва та які можна віднести безпосередньо до певного об'єкту виробництва будуть віднесені до прямих витрат. Податки (крім ПДВ), які повинні бути враховані при калькулюванні вартості продукції (послуг) та які не можна віднести до певного об'єкту виробництва, будуть віднесені до непрямих витрат.

4. Основні та накладні витрати. В цьому випадку, як і у інших випадках, податки повинні відноситися до відповідного типу витрат аналогічно іншим витратам, які здійснює підприємство.

Таблиця 2

Ключові показники підприємства, на які впливає податкове навантаження

Показник	Коментар (характер впливу)
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Включає податки, які включаються в ціну (податок на додану вартість, акцизний збір тощо)
Податок на додану вартість	ПДВ в структурі фін результатів відраховується від продажної вартості
Акцизний збір	Акцизний збір в структурі фін результатів відраховується від продажної вартості
	Податок з реклами в структурі фін результатів відраховується від продажної вартості
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Визначається як доход (виручка) за вирахуванням ПДВ, акцизного збору, та податку з реклами
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	Включає податки, які нараховуються на об'єкти, пов'язані зі створенням собівартості
Валовий: Прибуток	Визначається як різниця між чистим доходом від реалізації та собівартістю
Збиток	
Адміністративні витрати	Включає податки, які нараховуються на об'єкти, пов'язані з адміністративними витратами
Витрати на збут	Включає податки, які нараховуються на об'єкти, пов'язані з витратами на збут
Інші операційні витрати	Включає податки, які нараховуються на об'єкти, пов'язані з іншими операційними витратами
Фінансові результати від операційної діяльності: Прибуток	Прибуток або збиток визначається як добуток попередніх показників
збиток	
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування: прибуток	Прибуток або збиток визначається як добуток попередніх показників
збиток	
Податок на прибуток від звичайної діяльності	Податок на прибуток від звичайною діяльності виключається з розміру прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства
Фінансові результати від звичайної діяльності: прибуток	Прибуток або збиток визначається як добуток попередніх показників
збиток	
Надзвичайні: доходи	
витрати	
Податки з надзвичайного прибутку	Податок на прибуток з надзвичайного прибутку виключається з розміру прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства
Чистий: прибуток	Чистий прибуток (збиток), який залишається у в розпорядженні підприємства визначається як добуток попередніх показників
збиток	

II. Класифікація витрат за характером прийняття рішень.

1. Релевантні та нерелевантні витрати (релевантні витрати – витрати, що можуть бути змінені внаслідок прийняття рішення, а не релевантні – витрати, що не залежать від прийняття рішення).

2. Постійні та змінні витрати (постійні витрати – залишаються незмінними в разі зміни обсягу діяль-

ності або іншого фактору витрат. Змінні витрати – змінюються пропорційно обсягу діяльності або іншому фактору витрат).

3. Маржинальні та середні витрати (маржинальні витрати – витрати на виробництво додаткової одиниці продукції).

4. Дійсні та альтернативні витрати (дійсні витрати – витрати, що потребують сплати гро-

Таблиця 3

Елементи операційних витрат підприємства, на які впливає податкове навантаження

Найменування показника	Коментар (характер впливу)
Матеріальні затрати	Включають мито, сплачене при ввезенні матеріальних цінностей, інші податки (крім ПДВ), сплачені у зв'язку з придбанням матеріальних цінностей
Витрати на оплату праці	Включають прибутковий податок та соціальні збори, які підлягають утриманню з заробітної плати
Відрахування на соціальні заходи	Включають збори на соціальне страхування, які сплачуються підприємством
Амортизація	
Інші операційні витрати	Включає податки, які відносяться до інших операційних витрат згідно з об'єктом оподаткування

шей або витрачання інших активів. Альтернативні витрати – це вигода, яка втрачається, коли вибір одного напрямку дії вимагає відмовитися від альтернативного рішення).

III. Класифікація витрат за контролем виконання.

Контрольовані та неконтрольовані витрати (тобто, витрати, які можуть або не можуть контролюватися керівництвом підприємства).

Детальне дослідження впливу податків на фінансово-економічний стан та інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства з точки зору управлінського обліку повинне дати відповідь на такі питання:

- рівень впливу різних видів податків на загальний маржинальний доход (MR), який відображає внесок відповідного сегменту управління на покриття постійних витрат та формування прибутку (маржинальний доход розраховується як різниця між виручкою (P) та загальними змінними витратами (b). $MR = P - b$);

- роль різних видів податків у співвідношенні „витрати – виручка – прибуток”;

- вплив податків на „операційний ричаг” (розраховується як співвідношення постійних витрат (a) та середнього маржинального доходу);

- вплив податків на „точку беззбитковості” (точка беззбитковості ($TБ$) в грошовому виразі розраховується як $TБ = a / (MR/P)$);

- вплив податків на поріг беззбитковості (розраховується, в тому числі, як різниця між об'ємом продаж та „точкою беззбитковості у грошовому виразі”).

Дослідження та розрахунок наведених показників дозволить досить повно та точно визначити вплив податків на фінансово-економічний стан під-

приємства та визначити шляхи оптимізації оподаткування на рівні підприємства.

Висновки. Проведені дослідження дають підґрунтя для подальших досліджень та прийняття рішень щодо важливих питань оптимізації оподаткування на макrorівні – оцінки правильності визначення загальної податкової ставки, визначення та оцінки рівня загального податкового навантаження. Сучасні дослідження дають досить повне уявлення про загальні характеристики та концептуальні параметри оптимальної податкової системи. Але практична побудова такої системи неможлива без детального визначення та вивчення взаємозв'язків між характеристиками, порядком справляння податків та їх впливом на фінансово-економічні показники конкретних підприємств. Такі дослідження потребують кропіткої роботи, але без їх проведення шляхом податкової політики і надалі буде залишатися шлях проб та помилок. Статистичні та фінансові дані підприємств, структуровані відповідним чином, дають достатню інформацію для проведення таких досліджень. Для більш детального аналізу впливу податків на фінансово-економічний стан підприємства можуть бути (з відповідним пристосуванням до предмету дослідження) використані сучасні підходи та методи, які використовуються в управлінському обліку. Наведені в цій статті узагальнення понять, підходи, системи показників та шляхи можуть бути основою для подальшого ґрунтового аналізу впливу різних видів податків на фінансово-економічний стан та потенціал підприємств та визначення шляхів оптимізації оподаткування задля поліпшення фінансово-економічного стану підприємств та підвищення інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Зайцев О. В. Податковий менеджмент : підручник. Суми : СумДУ, 2017. 412 с.
2. Кир'язова Т. О., Чулак Н.І. Податкові пільги: проблеми застосування та напрями їх вирішення. Економіка. Фінанси. Право. 2018. № 1. С. 16–23.
3. Кміть В. М. Оптимізація та мінімізація податків в системі фінансового управління суб'єктів господарювання. Молодий вчений. 2016. № 1 (28). С. 65–69.
4. Новіков М.А. Порівняльний аналіз методик визначення податкового навантаження та шляхи їх удосконалення. Сталий розвиток економіки. 2019. № 2. С. 284–288.

5. Лондар С.Л. Модулювання параметрів взаємодії податкової системи з економічним середовищем. *Регіональна економіка*. 2002. № 1. С. 219–227.
6. Луніна І. Податкова політика України у контексті створення умов для економічного зростання. *Економіка України*. 2000. № 9. С. 37–47.
7. Тимошук М. Індикативне планування на мікрорівні. *Регіональна економіка*. 2004. № 1. С. 210–216.
8. Фіщук О. Формування системи економічних індикаторів регіонального розвитку підприємництва. *Регіональна економіка*. 2000. № 4. С. 111–118.
9. Colin Drury. (2011) Cost and Management Accounting : textbook. 7th edition. Cengage Learning EMEA, 504 p.

REFERENCES:

1. Zaitsev O. V. (2017) Podatkovi menedzhment : pidruchnyk [Tax management: textbook]. Sumy : SumDU, 412 p. (in Ukrainian).
2. Kyryazova T. O., Chulak N.I. (2018) Podatkovi pilhy: problemy zastosuvannya ta napriamy yikh vyrishennia [Tax benefits: problems of application and directions of their solution]. *Ekonomika. Finansy. Pravo – Economics. Finance. Law*, vol. 1, pp. 16–23.
3. Kmit V. M. (2016) Optyimizatsiia ta minimizatsiia podatkiv v systemi finansovoho upravlinnia subiektiv hospodariuvannya [Optimization and minimization of taxes in the financial management system of business entities]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, № 1 (28), pp. 65–69.
4. Novikov M. A. (2019) Porivnialnyi analiz metodyk vyznachennia podatkovoho navantazhennia ta shliakhy yikh udoskonalennia [Comparative analysis of methods for determining the tax burden and ways to improve them]. *Stalyi rozvytok ekonomiky - Sustainable development of the economy*, № 2, pp. 284–288.
5. Londar S. L. (2002) Moduliuvannya parametriv vzaiemodii podatkovoi systemy z ekonomichnym seredovyschem [Modulation of the parameters of the interaction of the tax system with the economic environment]. *Rehionalna ekonomika – Regional economy*, № 1, pp. 219–227.
6. Lunina I. (2000) Podatkova polityka Ukrainy u konteksti stvorennia umov dla ekonomichnoho zrostannia [Tax policy of Ukraine in the context of creating conditions for economic growth]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, № 9, pp. 37–47.
7. Tymoshchuk M. (2004) Indykatyvne planuvannya na mikrorivni [Indicative planning at the micro level]. *Rehionalna ekonomika – Regional economy*, № 1, pp. 210–216.
8. Fishchuk O. Formuvannya systemy ekonomichnykh indyktoriv rehionalnoho rozvytku pidpriemnytstva [Indicative planning at the micro level]. *Rehionalna ekonomika – Regional economy*, № 4, pp. 111–118.
9. Colin Drury. (2011) Cost and Management Accounting : textbook. 7th edition. Cengage Learning EMEA, 504 p.

Стаття надійшла: 18.10.2023
Стаття прийнята: 21.11.2023
Стаття опублікована: 28.12.2023